

Makeover – Mitzvot and Mankind

פרשיות בהר ובחקותי תשפ"א

LEVITICUS

26 / 3-11

PARASHAS BECHUKOSAI

³ If you will follow My decrees and observe My commandments and perform them; ⁴ then I will provide your rains in their time, and the land will give its produce and the tree of the field will give its fruit. ⁵ Your threshing will last until the vintage, and the vintage will last until the sowing; you will eat your bread to satiety and you will dwell securely in your land.

2 Artzscroll - Midrash Rabbah

§7 AND OBSERVE MY COMMANDMENTS AND PERFORM THEM.

Once the verse has said *and observe My commandments*, what is added by saying *and perform them*? The Midrash addresses this seeming redundancy:^[50]

→ אמר רבי חנינא ברבי חנינא – R' Chama the son of R' Chanina said: God thus said to the people of Israel: If you observe the mitzvos of the Torah, I will reckon it for you as if you yourselves made it.^[51]

~ אמר רבי חנינא בר פפי – Another explanation of the phrase *and you shall perform them* [אתם]: אמר רבי חנינא בר פפי – R' Chanina bar Pappai said: אמר להם: אם שמרתם את התורה הריני מעלה עליכם – It can be interpreted as *and you shall make yourselves* [אתם].^[52] [God] thus said to them: If you observe the Torah, I will reckon it for you as if you had made yourselves.^[53] – Another explanation of the phrase,

2a Notes

51. By interpreting the word *אתם*, translated *and [you shall] perform them*, as *and [you shall] make them*. The root *עשה* can mean either "making" or "doing."

In order to become a Torah scholar, a student needs both Divine assistance and a great deal of toil on his part (see *Niddah* 70b). The present understanding of our verse teaches us that when one does eventually attain scholarship in Torah, it is considered as if he himself "made the mitzvos," that is, God gives him full credit for his achievement, although without Divine assistance it would have been impossible (*Yefeh Tb'ar*, first explanation, based on *Avodah Zarah* 19a and *Kiddushin* 32b).

52. Since the word *אתם* is written without a *vav*, it can be read as *את* (*Maharzu, Eitz Yosef*).

53. God created the world in His infinite kindness, for there is no person that deserved to be created. But one who observes the Torah has made himself worthy of being created through his own merits; hence it is reckoned (retroactively) as though he created himself (*Yefeh Tb'ar*).

26 גימטריה 237

מחלוקות מעניינת. יש לרדת לעומקת.

האחד סובר, כי הכתוב רומז כאן, כי אם תשמרו את התורה, הרי אתם כאילו עשיתם "אותם". והבר פלוגתא סובר, כי הכתוב רומז כאן, כי אם תשמרו את התורה, הרי אתם כאילו עשיתם עצמכם. מהו תוכן המחלוקת? ושמה שניהם אמת?...

36

לשם מנחה, לא היו עניינים גשמיים אלו נחשבים למנחה כלל, אלא היו נכללים בחלק הרע שבקליפת נוגה, כידוע (ע"פ שער מ"ט פ"ד) שכל ענייני רשות נשפטים ונמשכים מקליפת נוגה, שהיא קליפת המעורבת טוב ורע, ותלוי לפי כוונת האדם, וכיון שהוא כיוון צה לשם שמים, הפך צה מרע לטוב בטוב צה, ונחשב צה כאילו הוא חידש מנחה זו מעצמו, לכן נחשב לו כאילו הוא הקדים את הצורה ז"ה, וראוי לו לקבל שכר מן הדין.

3a

הדין, כי כל מה שעושה הכל הוא צה הצורה ז"ה, אבל כאשר האדם עובד את ה' גם צניני רשות, שגם בשעה שעוסק בעניינים הגשמיים, מכיון צה לשם שמים לקיים מצות הצורה ז"ה, ומקדש ומטהר עצמו שלא יהנה מהם להנאת גופו, צה נחשב לאדם כאילו הוא הקדים את הצורה ז"ה, כי לולא כוונתו שמכוין במחשבתו

1a Artscroll

3. אם יבואר כל זה, על פי מה שאמר הכתוב (איוב מ"א ג') מי הקדימני ואשלם, ועשיתם אתם, ועשיתם אתם, ונתתי את התורה הריני מעלה עליכם כאילו אתם עשיתם. ואינו מוצן מה הכוונה צה, וכי הוה אמיתא שכאשר בני ישראל מקיימים המצוות, לא יחשב להם כאילו הם עשאו.

3

עבודה

בחוקתי

עבודת

קיד

אם בחקותי תלכו ואת מצותי תשמורו ועשיתם אתם, ונתתי גשמיכם בעתם. אמרו במדרש (רנה ל"ה ו') ועשיתם אתם, ועשיתם אתם, ונתתי את התורה הריני מעלה עליכם כאילו אתם עשיתם. ואינו מוצן מה הכוונה צה, וכי הוה אמיתא שכאשר בני ישראל מקיימים המצוות, לא יחשב להם כאילו הם עשאו.

ויבואר כל זה, על פי מה שאמר הכתוב (איוב מ"א ג') מי הקדימני ואשלם, פי' מי יוכל להקדים את הצורה ז"ה צמעשו ויהא ראוי שהקצ"ה ישלם לו שכר, ופירשו חז"ל על זה (ויק"ר כ"ו ב') מי קלס לפני עד שלא נתתי לו נשמה, מי עשה לי

מעקה עד שלא נתתי לו גג, מי עשה לי מוחה עד שלא נתתי לו בית וכו'. וצ"ל לכאורה, מה צה הכחוש להורינו צה שאי אפשר לאדם להיות ראוי לקבל שכר, הלא אין הקצ"ה צה צטרונא עם צריותו, והרי אי אפשר שהאדם יקדים את הצורה ז"ה לעשות מוחה צה בית, או מעקה צה גג וכו', אם כן מה יש לאדם לעשות שיהא ראוי לקבל שכר.

ובתבו נספריים הקדושים על זה, דהא דכתיב מי הקדימני ואשלם, לא קאי אלא על קיום מצות עשה ולא תעשה הכחוש צה, דאף אם האדם מקיים כל המצוות כדנעני, אינו ראוי לקבל שכר מן

וזח צא הכמוז להורות לנו, מי הקדימני ואשלים, פי' מי יוכל להתנהג כך, שיחשב לו כאילו הוא הקדים את הבורא צ"ה במעשיו, והיינו על ידי שיכוין בכל עשייתו הגשמיים לשם שמים, שגם צעת עוסקו בעניני עולם הזה ידבק נפשו אל תענוג העליון ולא בתענוג הגשמי ח"ו, ואז יזכה לקבל שכרו מלד הדיון.

וזח ציאר הכמוז, אם בחקוטי תלכו, חק מרמו על ענינים גשמיים שהאדם עוסק בהם, כמו שאמרנו חז"ל (בבבא ט"ו ע"א) חק לישנא דמווני, דכתיב (בראשית מ"ו כ"ג) ואכלו את חקם אשר נתן להם פרעה. וזהו חק "בחקוטי" תלכו, אם גם בענינים גשמיים תלכו בעבודת שמו יתברך, היינו שגם בצעה שאחם עוסקים בעניני עולם

הזה תכוונו לקיים מצות הבורא צ"ה. ואת "מצוטי" תשמרו, מצוטי היא לשון דביקות, מלשון צווחא חדא, דהיינו שצטעה שתעסקו בענינים גשמיים, תשמרו עצמכם בשמירה מעולה שלא להימשך אחר תענוג הגשמי, אלא להיות דבוקים בו יתברך ובעתנוג עליון.

אם תעשו כן, אז ועשייתם אחם, ואמרנו * במדרש, ועשייתם חקם וכו' הריני מעלה עליכם כאילו חקם עשייתם. היינו שאז יחשב לכם כאילו אתם בעצמכם עשייתם וחדשתם זאת המצוה, וכאילו אתם הקדמתם את הבורא צ"ה במעשיכם.

ולתבלית זאת צרה הקצ"ה את עולם הזה הגשמי, ושלשל אורו העליון לעולם השפל הזה, כדי שגם מן מרחק הרב, ידבק האדם נפשו אל הבורא צ"ה, ויאמין באמונה שלימה כי אלופו של עולם גנוז בתוך כל דבר מדברי העולם הזה, וזכה אמונה זו ידבק נפשו אל אורו יתברך הטמון בדבר הגשמי שהוא עוסק בו, ולא ימשך אחר החלק החיצוני שהוא התאוה הגשמית. וזהו שכתוב במעשה בראשית (בראשית ב' ה') וכל שית השדה טרם יהיה צארך וגו' כי לא המטיר ה' אלהים על הארץ ואדם אין לעבוד את האדמה, ופרש"י הק', ומה טעם לא המטיר לפי שאדם אין לעבוד את האדמה וכו' וכשצא אדם וידע שהם צורך לעולם וכו'. ולפי דרכנו יתפרש, כי מה טעם לא המטיר ה' על הארץ, ולא הנמיח עדיין הדברים הגשמיים, לפי שאדם אין שיוכל "לעבוד את האדמה", היינו לעבוד את הבורא צ"ה בעניני האדמה, היינו בענינים ארציים, עד שצא אדם וידע שהם צורך לעולם, פי' שהבין שזהו תכלית הבריאה, שגם מן מרחק הרב ידבק האדם נפשו בו יתברך.

אז הנמיח הקצ"ה הדברים הגשמיים בעולם.

נמצא כי זהו תכלית צריאת האדם בעולם הזה, שגם צעת עוסקו בענינים גשמיים, בעניני אכילה ושתייה ושאר הנאות עולם הזה, לא יכוין בהם למלאות תאוותו כסוס וכפרד אין הבין, אלא יכוין בכל

מעשיו לקיים מצות הבורא צ"ה. וצעת אכלו את לחמו, יכוין שאוכל כדי שיהא גופו צריא וחזק לעבודתו יתברך שמו, וכדי להעלות ניוצות הקדושה הטמונים בתוך מאכליו, ולכן יזהר מאוד לאכול רק מה

ובזה פירשו בספ"ק מה ששלמה המלך ע"ה מתחיל את ספרו קהלת, הכל הנלים אמר קהלת הכל הנלים הכל הנל, ומונה והולך כל עניני עולם הזה, ראייתו והתבוננותו כי גם זה הכל וגם זה הכל, ולצפוף מסיים, סוף דבר הכל נשמע את האלהים ירא ואת מצותיו שמור כי זה כל האדם, ופירשו בספרים הכוונה בזה, כי למנות ולפרט כל עניני עולם הזה, ללמד לבני אדם מהו הרע שהאדם צריך לטור ממנו, ולהודיע כי גם זה הכל וגם זה, לדבר זה אין קץ, כי אין קץ לדברי רוח (איוב ט"ו ג'), רק העיקר הוא שידבק האדם נפשו בצעה טובה וטהרה רוחנית, וזכה זה ממילא יתבטלו ממנו כל התאוות הגשמיות, וזהו שאמר "סוף דבר הכל נשמע", פירוש מהו התכלית שהאדם צריך ללמוד מכל זה, "את האלהים ירא ואת מצותיו שמור כי זה כל האדם", שיקיים מצות הבורא ויירא ממנו יתברך וידבק נפשו באהבת שמו יתברך, וכאשר יזכה להרגיש אור התורה והמצוה, יכיר מעצמו כי כל עניני עולם הזה הם הכל הנלים הכל הנל, ואז לא יתאוה עוד בעולם הזה אלא לתאוה אחת, שהקצ"ה יקבל תענוג ונחת מכל תנועה ותנועה שלו, ומכל אבר וגיד קטן שבו

7a - "מה לילוד אשה בינינו" (שבת, שם).
 - אבל משה רבינו הוכיח אותם על פניהם (עיין שבת שם): למצרים ירדתם? לפרעה השתעבדתם? קנאה יש ביניכם? יצר הרע יש ביניכם? אב ואם יש לכם? שמירת שבת יש לכם?
 * עומק הפשט הוא, לא שהאדם הוא זה שזקוק לתורה יותר ממלאכים, כי מלאכים אין להם, לא בחירה, לא כח השתנות, לא עמל, לא שאיפה ולא התעלות.
 * כל זה נכון, אך למעלה מזה. הכוונה היא, כי זו היא שלימותה. גם של התורה עצמה, שהאדם ישמרנה ויעשנה. וכך האדם עושה את התורה, על ידי שמירתו והשתלמותו...

פז גדליהו בחקתי אור 8

ג) ועשייתם אותם. כבר הצאנו דברי המדרש (לה - ז) דכאילו עשייתם את עצמיכם, וע"י שם בראש המדרש אמר רחצ"ח "אם שמרתם את התורה הריני מעלה עליכם כאילו אתם עשייתם אותם", והכוונה כאילו אתם עשייתם את המצוות.

שמו ברכת בחוקותי מרדכי
 - המאן דאמר הראשון גילה לנו, כי השמירה לא באה רק לקיום המצוות ולעשייתם. השמירה "עושה" את התורה עצמה. התורה עצמה, באק לידי שלימות, רק על ידי האדם השומרה ומקיימה.
 תתקע"ד דורות היתה התורה בשמים, לפני שמשו רבינו הורידה על הארץ (שבת פח:). שם בשמים, היתה התורה שרוייה ללא "מקיימים", ללא שומרים. שם בשמים, גם אם היתה זאת התורה, אשר היוותה את התכנית האדריכלית של כל היקום - "קודשא בריך הוא איסתכל באורייתא וברא עלמא" (זהר תרומה קסא:), אבל לא היו לה, לא מקבלים ולא מקיימים.
 - מעמד הר סיני, היה זה אשר שינה את מקומה של התורה. לא עוד בשמים. רק על הארץ. משום שכל אותם תתקע"ד דורות, עמדה וציפתה לאותה שלימות, שרק האדם מסוגל להשלימה. מאותו מעמד התגלה, כי כל אותם תתקע"ד דורות, היתה התורה עומדת ומצפה לאדם אשר ישלימה - "יעשה אותה". - "ועשיתם אותם - כאילו עשיתם אותם".

המלאכים אמנם לא הבינו זאת. רצו בכל כוחם למנוע את התורה מירידתה ארצה, כי ירידה היא לתורה, שמקומה הטבעי הוא בשמים.
 המה סברו, כי לא יתכן לשתף שכל אנוש מוגבל, עם נצח ואין סוף של תורה.

וי"ל להציגור זה הוא "אם שמרתם את התורה", היינו להיות עמלים בתורה כדברי המור"כ ולחזור על התורה שלם לשכחה, או תאירו המצוות באור התורה כדכ' (משלי ו - כג) "נר מצוה ותורה אור", והתורה היא האור של המצוה, ואם לימודו תורה הוא צעמילות, או פועל הלימוד גם על מעשה המצוה שהיא ציור שאת ויתר עו.

ועוד י"ל להכוונה על עשיית המצוות מתוך התחדשות. וכדלרשה על "היום" (צפ' והי' צק"ש, ע"פ ספרי וכן דרשו עוד בפסוקים רבים) "כאלו היום ניתנו", ולמשל מי שלא ראה "תפילין" מימיו ומצדיקין לו את ענין המצוה ודאי יעשה המצוה זכוונה וצמחה, ואם עושים המצוות בהתחדשות כזה אז כאלו עושים

את המצוה מחדש, וזו היא כוונת המדרש "כאלו עשיתם אותם", המצוות עמנו נעשו מחודשות. ומדרגה זו היא אלל דוד המלך ע"פ שאמר (תהלים קט - ד) "ואני תפלה", שהתפלל בהתחדשות תמיד וכאלו הוא עשה את התפילה מחדש.

בינתך, כשאתה גדול, אך הבט להם והסתכל בהם, כאילו לא ראית כמותם, ודמה בנפשך, כאילו היית סתום עינים, קודם הכרתך אותם, ואח"כ פקח עיניך וראית אותם והפרתם.

מדי הנקודה בשני הקטעים הללו? גישה התחלתית! זו תפיסת החבל בשני הקצוות: מצד אחד, להרבות במצוות ובמעשים טובים, כדי להשריש בכחות הגוף הרגל בכיוון הטוב, שיהפך ברבות הימים לטבע ויתרחק מנקודת הבחירה, באותם מעשים טובים ובאותן מצוות, עד שלא יהיה שייך כלל לפרוש מהם. מאידך, מבחינת הגישה השכלית, לגשת אל כל מצוה ומעשה טוב, כאילו עושים זאת בפעם הראשונה בחיים! להתבונן באותה מצוה או מעשה טוב, כאילו מעולם לא עשינו זאת, ממילא הגישה תהיה התחלתית, מקורית.

לנו יש ב"ה, ידיעות אמיתיות מקובלות מהר סיני, על מציאותו יתברך, על שכר ועונש, על השגחה פרטית, על יציאת מצרים וקריעת ים סוף - עליהן התחכנו מילדותנו. ידיעות אלה איננו צריכים לעקור, חלילה, אלא אדרבה, לחקוק אותן עמוק עמוק בתוכנו. אך כאן קיימת הליכה על חבל דק מפני שביסודות אלה הכל עיוני. ממילא, עלינו לחזק בלבנו את היסודות, שחונכנו עליהם מזמן הילדות, עד כדי חקיקת אותם יסודות עמוק בלבנו, מאידך מוטלת, גם עלינו, עבודה גדולה, לחדש את ההרגשים המוחשיים באותם יסודות, ע"י התבוננות מחודשת ומעמיקה, שלא ישארו דלים באיכות כפי שהיו בזמן ילדותנו.

יש לזה מקור בתורה. בפר' ואתחנן (דניס ו, ד) נאמר 'שמע ישראל, ה' אלקינו, ה' אחד' - הבורא המהווה את הבריאה ובעל הכחות כלם ונותן להם קיום וישות בכל רגע, ומשגיח עלינו בהשגחה פרטית - הוא אחד. הוא המציאות היחידה המוכרחת. ואהבת את ה' אלקיך, בכל לבבך ובכל נפשך ובכל מאודך. מהי הדרך לקנות אותה אהבה? מבאר ה"ספר"י: "איני יודע, באיזה צד (מהי

הדרך) אוהבים את הקב"ה: תלמוד לומר - והיו הדברים האלה אשר אנכי מצוך היום על לבבך, שמתוך כך אתה מכיר את הקב"ה ומדבק בדרכיו" (ספרי ו, א).

כל אותם יסודות וערכים המוזכרים בשני הפסוקים הקודמים, חייב אדם להניחם על לבו, דהיינו, להתבונן בהם. אך ישנה תוספת מלה אחת, אשר בה טמון המפתח לכל אותה התבוננות: 'היום'. אשר אנכי מצוך היום' פירושו, כפי שכתוב ב"ספרי" (ע) "שלא יהו בעיניך כדיוטגמא ישנה (פְתָב הבא מאת המלך) שאין אדם סופנה, אלא כחדשה, שהכל רצים לקראתה". הסבא מקלם זת"ע מבאר, שאין הכוונה מצד החיבוב, אלא שבכל פעם יתבונן האדם, באותם יסודות אמונה, הידועים ומושרשים אצלו, במבט חדש וברעיונות חדשים, ואז ירגיש, שאותם יסודות במבט וברעיון שנתחדש לו היום, לא הרגיש מעולם, וממש היום נצטוה על כך. וכשנתבונן בפסוק נשים לב שהתורה מתבטאת אשר אנכי מצוך היום, שהציווי הוא ממש היום, שאין הציווי מפני שהקב"ה צווה בעבר, אלא מפני שהוא מצוך היום!

ציווי זה גם בפרשה ראשונה, שהיא קבלת עול מלכות שמים וגם בפרשה שניה, שהיא קבלת עול מצוות: 'והיה אם שמוע תשמעו אל מצוותי, אשר אנכי מצוה אתכם היום, לאהבה' וגו' (דניס יא, י). רש"י מביא בשם הספרי "שהיו עליכם חדשים, כאילו שמעתם בו ביום". אותה מצוה, על אף שבצורתה החיצונית היא זהה לאותה שקיים מילדותו, מ"מ התוכן הפנימי שלה שונה לחלוטין. מעולם לא ראה את המצוה, במבט זה, שהוא רואה היום.

זו עבודה כבירה. אותו חומש עם רש"י שלמדנו בילדותנו, אותה סוגיא שעסקנו בה בילדותנו, אותה תפילה שהתפללנו בילדותנו, אותם עיקרי אמונה, שידענו מהם אז, אותה בריאה שנתגלתה בפנינו בילדותנו - לגשת אל הכל בגישה התחלתית חדשה, כאילו שזו פעם ראשונה בחיינו שאנו לומדים פסוק זה ומתפללים תפילה זו ורואים שמים וארץ ונתקלים ביסודות האמונה.

השומע בצעירותו דברים דקים, הן בלמוד הן במחשבה, בשעה ששכלו לא היה עדיין פֶּשֶׁל לקלוט אותם דברים דקים, גורם לו הדבר נזק רב, מפני שאותם דברים דקים לא יעשו עליו רושם, למרות שמתבגר ושכלו מתפתח ברוחב ועומק - כי ימשיך תמיד מחשבותיו על אותה תפיסה ילדותית. וזו עבודה גדולה, לגשת לדברים ידועים כאילו אינם ידועים - אך זה סוד הצלחתו של האדם. אותה גיעה, דלת איכות, שהיתה לנו בילדותנו, ונהפכה אצלנו לטבע - לגשת אליה בהתבוננות חדשה ובשכל חדש!

תעו 10 "בכל יום יהיו בעיניך כחדשים" הארת דרך

המונעת מלתור אחרי מחשבת הלב וראיית העינים - ממילא הוטבעו אצלנו אותן מצוות, בהשגות ילדותיות, שטחיות. אם נמשיך לעשותם בלי מחשבה - ככל שנרבה לעשותם כן יגדל היושב בלבנו! ואף אם תתווספנה ידיעות - כל הידיעות המתרבות בשכלנו על אותן מצוות, נבנות על אותם יסודות ראשוניים, קלושים - והרגשת היושב גדלה והולכת.

אדם מתפלל עשרות בשנים, ואינו מרגיש שום טעם בתפילה, מפני שהתפלל בילדותו בתור חובה, ולא הרגיש מעולם הרגשת עונג וספוק. אם ינסה פעם, לתרגם נוסח התפילה, ללשון מדוברת וקלה, יראה שהמלים עושות עליו רושם, מפני שהנוסח הרגיל, כפי שהתרגל בו, אינו משאיר רושם בקרבו, וכשהוא מתרגם לשפה פשוטה, רואה הוא דבר חדש, שלא הורגל בו. - דבר המשאיר עליו רושם. כך הוא גם ביסודות האמונה, כשכר ועונש, יציאת מצרים וקריעת ים סוף.

מדי הדרך להחליץ מאותה גישה שטחית, ילדותית? ה"חובת הלבבות" (פ"ג משענ "משענ הפס" ממשן מז) כותב: "צורת הענינים הדקים, אצל מי שהכרתו חלושה, אינה כצורתם אצל מי שהכרתו חזקה, וכל אשר תוסיף הכרת האדם - יוסיף בירור הענינים. על כן, אל תנוח דעתך על מה שנצטייר בלבך בתחילת לימודך מן הענינים המסופקים והסברות העמוקות, אבל ראו לך להתחיל, בעת חגג שכלך והכרתך" - כאשר שכלך והכרתך מתחזקים, עליך להתחיל, במה? "לעייין בספר תורת האלקים וספרי נביאיו, כמי שלא למד מהם ספר" - ויש גירסא "כמי שלא למד מהם אות"!

"ותרגיל עצמך לפרשם ולבארם ולהתבונן במלותם ובלשונם ומה שסובלות מן הענינים, ומה שיש מהם כפשוטו ומה שאינו כפשוטו, ומה שיש מהם נראה ומה שהוא מהם נסתר, ומה שהסברא נמצאת בו ומה שאין הסברא נמצאת בו, וכן תעשה בתפלות ובתשבחות, מהסתכל במילותן ומגמת עניניהן, כפי שתהיה, בעת שתברר בהם לפני אלקיך, יודע מה שמוציא לשונך מן המלות ומה שמבקש לך בענין. ואל תנהג בכל זה, כמנהג ימי הנצרות, שתאמר מן המלות בלשונך מה שידומך לך ועל איזה דרך שידומך ואינך יודע הענין וכו'. וכן תעשה בדברי החכמים וכו'. ואל תנוח דעתך על מה שנתברר אצלך בתחילת למודך, אבל תִּבֶּע עליו את נפשך כמי שמתחיל בו".

ובחשבון כ"ג כותב הוא "ואל תשיאך סכלותך מהסתכל בענינים בנעורתך וכו' שתעזוב להתבונן ולבחון בהם בעת חזקת הכרתך וברלבך והַעֲצֵת

The principle of *osek b'mitzvah* teaches that each mitzvah deserves its time, space and attention. Perhaps the problem begins when we relate to mitzvos as parts of our schedule, as boxes to be checked off, rather than as experiences to educate and elevate us. We may sometimes perform mitzvos as if they are tasks to be done and no more, yet that itself can breed a self-fulfilling cycle. For what we get out of the mitzvos depends on what we put into them. We cannot reasonably expect to perform them by rote and then be inspired by them.

To be sure, the obligation has been fulfilled through the act alone, and the basic spiritual effect of the mitzvah has happened. Yet, if we give each mitzvah the attention it deserves, we can tap into the overwhelming spiritual power latent within these daily actions, and transform them into enriching and empowering spiritual encounters.

16 The second blessing before the evening *Shema* opens with the words, "With eternal love You have loved the House of Israel, You have taught us Torah and mitzvos." The point of the blessing is that these two things are connected, that Hashem's eternal love for us is expressed in giving us Torah and mitzvos. When we ponder this idea and absorb it into our systems, it is only natural that we will respond in the way the blessing proceeds to describe, "Therefore... we will rejoice in the words of Your Torah and Your mitzvos... for they are our life."

In giving us the Torah, Hashem has presented us with the ultimate program for meaningful living.

The rest is up to us.

20

למשל, מי שאכל סעודתו ועליו לברך ברכת המזון. וכיון שרוצה ללכת לאיזה מקום, נעשה הברכה לעול על צוארו ורוצה ליפטר ממנו. ולכן הוא מברך במהירות, והלואי אם יבטא המילים כראוי ולא יבלע אותם. אבל האמת הוא אפילו אם מתגבר לבטא כל מלה ומלה, הוא עדיין נחשב לבולע ברכה, שאינו טועם משמעות הברכה בכלל.

ומזה הטעם מאד מובן למה כמה אנשים אין להם סיפוק הנפש מתורה ומצוות. הם מרגישים ח"ו שרק מחוייבים לעשות דברים שאין להם טעם וריח בהם. בדעתם, הם צריכים לדבר כמה אלפי מילים שאין להם חביבות ומשמעות אצלם. אבל כל זה רק משום שבולעים את המילים ואינן טועמים.

וידוע ששאל החפץ חיים זצ"ל את תלמידיו, מה טעם טעמו במן? ונענו כידוע שטעמו בה כל הטעמים שחשבו עליה. ושוב שאלם, ומה היה אם לא היה מחשבתם על שום דבר? נענו, שאז לא היתה לה טעם בכלל. אמר החפץ חיים, מזה אנו למדים שאם לא מתבוננים בתורה ומצוות לא מוצאים טעם בהם. הטעם שלהם אך ורק כפי כח המחשבה שהאדם שם בהם לבו.

21 אם אנו רוצים לחיות חיים אמיתיים, חיים של "טעמו וראו כי טוב ה'", חיים של דביקות בה', צריכים אנו להתבונן במה שאנו עושים. צריכים להכיר שאין דבר בעולם חשוב כמו מצוה זו המונחת לפנינו, יקרה היא מפנינים וכל חפצינו לא ישור בה. ואל לנו לבלוע, אלא לטעום, ואז נתחיל לראות תענוג ממש במעשינו הטובים. התורה שאנו לומדים והמצוות שאנו מקיימים יתנו למדרגה אחרת, והם יובילו אותנו לדביקות בה'.

ואפשר שמזה הטעם אמרו חז"ל (סוכה כה.), העוסק במצוה פטור מן המצוה. העוסק במצוה צריך לשים כל שכלו ולבבו אליה שעתה היא הדבר החשוב בעולם, ולכן אין לו לעזוב אותה אפילו לרגע ללכת לעסוק למצוה אחרת.

כתוב בספר זכריה (ט, יג), "ועוררתי בניך ציון על בניך יון". באותיות ציון כלולות אותיות יון אלא שנוסף עליהם צדי". ונראה שההבדל בין יון לציון הוא, שציון הוא יון עם צדי" - רמו לצדיק. וזה עושה את ההבדל העצום בין חושך לאור. ולכן הציר של חנוכה הנו המנורה שמינערת לאורה.

הגוף לא קובע כלום, מה שקובע היא הנשמה. הצדי" הסגנון של יון הוא להיראות יפה. ואולם גם יוסף הצדיק היה מסלסל בשערנו. כך שאדם יפה מראה ויפה תואר יכול להיות אריסטו הינוני. ויכול להיות יוסף הצדיק. ההבדל הוא מה שוכן בפנים, האם שם או יפת? האם ציון או יון? יון עם צדי" או בלי? לחיצוניות יש ערך אבל לא היא הקובעת, מה שקובע זה הפנימיות. האם היופי הוא בשביל האדם או בשביל ה' אלוקי ישראל. וזהו ההבדל בין חושך לאור.

18

מצוות ללא חיות - יון

אדם בעולם הגדול הנוהג בהגינות ונחמדות ועובד ביושר, הוא עדיין "יוני", ובפנימיותו כולו חושך. על דרך זה, לימדנו חכמינו ז"ל בעלי המוסר, שיהודי שמתפלל ולומד, מבחינת היהדות הוא עדיין עסוק בלבוש החיצוני של היהודי, שהוא התרי"ג מצוות, הנעשות על ידי רמ"ח איברים ושס"ה גידים. זהו "היופי" של היהודי כשהוא מתעסק בתורה ובמצוות, אבל עדיין נדרשת פנימיות. כך שיתכן שיהיו שני יהודים אשר שניהם מתפללים ולומדים ושניהם אברכים וכו', אבל אחד "יוני", ואחד "יהודי" - "יוני" עם צדי" שהוא רמו לצדיק.

הכתוב אומר "וצדיק באמונתו יחיה" (חבקוק ב, ד). המדה של צדיק היא חיים. ההבדל בין צדיק ללא צדיק, הוא בחיות שבו. אחד שמתפלל ומקיים מצוות, אם יש בתוכו "חיים", הוא "חי" את התפילה, הוא "חי" את המצוות, ואז הוא צדיק, ואף החיצוניות כולה בקדושת ישראל. אבל כשהוא עושה את המצוות בלי חיות, הוא אינו צדיק אלא "יוני".

בקבלה מדת הצדיק היא יסוד. ויסוד בלשון הקודש נקרא "א-ל חי". כלומר, מה שאנחנו מבקשים מה' יותר מהכל זה חיים, ופונים אנו אליו יתברך לפי מדתו הידועה לנו "א-ל חי" - "זכרינו לחיים... למענך אלקים חיים" (עי' שערי אורה, שער ב). כשאדם עושה את המצוות בלי חיים, העיקר חסר מן הספר.

כשאדם עובד את ה', ורק שומר על מסגרת ושיגרה, אך אינו תוסס מבפנים ומחדש חידושים - וכלשון רבינו יונה ז"ל (שע"ת, שער ג אות טו): "אנשים שאינם עורכים מחשבות להתבונן תמיד ביראת ה'" - הוא "יוני". יכולים להיות בקיאים בש"ס כמו מחשב, אך אם אין שום התפשטות וחידוש, ומה שעשיתי לפני שנה ושנתיים אני עושה היום - זהו יון.

לב 19 עולם העבודה

כתיב, "טעמו וראו כי טוב ה'" (תהילים לד, ט). פסוק זה מתבאר דרך משל. מי שהולך למסעדה חשובה ביותר, שמאכליה מאד יקרים, עלינו לשאול - האידך יאכל ממה שמונח לפניו? האם יאכל במהירות ויבלע כפי מה שיכול ואחר כך ירוץ ויחזור לביתו? ודאי לא! אלא יאכל במתינות יתירה כדי ליהנות ממנה כל רגע. הוא טועם את המאכל לאט לאט. לועס ושוב לועס ואינו ממהר לבלוע כדי שיתעם בה כל מה שיוכל לטעום. זהו מה שנאמר, "טעמו וראו כי טוב ה'", אם אדם רוצה לראות טוב ה', לחזות כנעם ה', הוא צריך לטעום המצוות לאט לאט ולא לבלוע.

לא כן תורתנו הקדושה, לכל דבריה ישנם בחינות, בחינת החכמה היא המעשה. אדם הסופג בקרבו דברי תורה, התורה מתייהו ועוצבתו כל קומתו, ו"עשיתם אותם" - קרי אתם, כי התורה עושה את האדם, בדברי תורה האדם הוא המתחכם והי' לאיש אחר, ממנו טוב ממנו חסד, ממנו אהבה, כרא דכולה ביה, וכאשר ככה בו, כי אז ודאי זה הסימן הכי מובהק לתורתו, כי תורה היא באמת, כסימן החמאה על טיב החלב, וכסימן השובע על טיב הלחם, כי אין דבר ולא בחינה לו.

ולפי כלל זה, כי תורה מביאה לידי מעשה, כי מתורה באמת, מוכרה לצאת מעשים טובים, כי כן היא כל מציאותה של תורה, הנה מזה מובן, כי פרי הלמעשה צריך להתחולל עם ראשית תחילת תורתו של האדם. והו

הענין כי צריכים ללמוד תורה לשמה, והו עמלים בתורה על מנת לשמור ולקיים" (לשון רש"י), - כי אחרי שזה עצם מציאותה של תורה, אשר ממנה יוצא ובא הלמעשה, אם כן ודאי כי מראשית תחילתה צריכה להיות מועמדת לתכליתה להעמיד מכוונתה על מתכונתה, כי תוציא פעולת עצם מציאותה, היא המעשים הטובים.

25

מפעולות מסויימות, אך לעולם לא נוכל להגדיר זאת כשליטה ביצרים. זו קיימת רק אצל המין האנושי. רק אדם מסוגל להתעלות מעל יצריו ודחפיו כאשר הם מנוגדים לערכים היקרים לו. הוא המכיר בכך שיצרי אדם, שאנו מכנים אותם "חולשות", כשמן הן, נקודות של חולשה, ועליו להתאמץ לגבור עליהן.

דוגמה אופיינית לכך הן המצוות התלויות בפה ובדיבור. מה קל יותר לאדם מאשר לדבר. והנה באה התורה ומחנכת את האדם לבקר את דבריו. אין להוציא מן הפה דבר שקר או לשון הרע. אין לקלל ואסור להנות את הזולת בדברים. כל דיבור וכל מילה הינם חשובים למדי וחייבים לעבור תחת שבת הבקורת. הרי לך ריסון עצמי בדרגה שאין למצוא כדוגמתה אלא במערכת המצוות, ויש בכך ערובה שכל המעשים יעברו בקורת ופיקוח.

קיים גם שלב גבוה יותר. האדם יכול, ולפיכך הוא גם מצווה, לשלוט לא רק על פעולות איבריו אלא גם על רצונותיו. הקב"ה יודע כי אם אדם ירצה דברים מסויימים, בסופו של דבר הוא ייכנע להם, ועל כן היא מלכתחילה מצווה לא לרצות את אשר אסור לבצע. לפיכך נאמר בעשרת הדברות (שמות כ, יד) האיסור: "לא תחמוד", ובמקום אחר אומרת התורה (במדבר טו, טז): "ולא תתורו אחרי לבבכם ואחרי עיניכם". היש לנו מכשיר נפלא מזה לפיתוח צלם האלוקים שבאדם?

בהקפדה על קיום המצוות לא זו בלבד שהאדם מתעלה ומתרחק מן הבהמיות העלולה לסוחפו, אלא שבכך הוא מיישם בצורה מירבית את צלם האלוקים אשר בו.

צלם האלוקים מקנה לאדם, במידה מסויימת, תכונות אלוקות. וכשם שהאלוקים הינו מלך יחיד בעולמו, כך בעזרת מערכת המצוות נעשה גם האדם למלך בעולמו הקטן, שולט ביצריו ולא נשלט על ידיהם.

26

התורה לא תהא מוחלפת

מאחר שהמצוות פועלות לקידומו הרוחני של האדם, מאליה עולה המסקנה כי ערכן של המצוות, תקף כיום לא פחות מאשר בעבר. ברור לכל, שלמרות כל ההתפתחויות שחלו בעולם במרוצת השנים, האדם עצמו, על מבנה גופו ועל צרכיו הבסיסיים לא השתנה במאומה. אמנם בעבר, היתה מלאכת הכנת המאכל דורשת הרבה יותר יגיעה מאשר כיום, כאשר ניתן לקבל אוכל מוכן שיש רק לחממו ולהגישו, אולם הצורך

הבסיסי לאכול קיים היום בדיוק כפי שהיה בעבר הרחוק. גם תנאי מגורי האדם השתנו לבלי הכר, וכך גם הטיבים שמהם ארוגים בגדיו. אולם גם כיום כמו בעבר, האדם זקוק לקורת גג מעל ראשו ולבגד שיכסה את גופו.

אלא שהוא בעמקותו גילה לנו, כי מטרה נוספת ויסודית לו לאדם. - שיעשה את עצמו.

וכבר ביארנו חזור ובאר, כי שני חלקים הם באדם. בחלק האחד אין לו לאדם ולא כלום ביצירתו, כולו מעשה שמים בלבד.

- זהו החלק הגופני.

אבל החלק האחר, חלקו הנפש-רוחני של האדם, כולו מעשה ידיו של עצמו המה. רק הוא עצמו, הוא הבונה את בנינו הרוחני, בעמל מפרך, תמיד, ללא הפסק וביגיעה רבה.

וזוהו "כאילו" עשיתם עצמכם.

אין זה משחק, או מליצת מילים של "כאילו". אין זה תואר, או כבוד בלבד. זוהי האמת לאמיתה. היא היא השלמת קומתו שלו. וזהו "כאילו עשיתם עצמכם".

אלו הם שתי מטרותיה של תורה וקבלת התורה:

שיביא האדם את התורה לשלמותה, וזוהי עשייתה.

- "כאילו עשיתם אותם".

ושיביא האדם את עצמו לשלמותו, וזהו בנינו.

- "כאילו עשיתם עצמכם".

23

מכאן שהאדם צריך "לעשות את עצמו". זוהי המטרה, ולמטרה זאת צרכה לחיות מכוונת השאיפה.

אין כאן משחקי מילים, אלא שמסוגל האדם להגיע לדרגה של "כאילו עשיתם עצמכם".

צריך האדם לבנות את עצמו. ולכך נברא עיר פרא אדם (איוב יא, יב), כדי שיבנה את עצמו בנין שלם.

אמנם, סוף כל סוף, יהיה הדבר רק כאילו, שכן האדם מורכב מחומר, מגוף. אבל המבנה הרוחני שלו נתון בידו לגמרי, רק ביד עצמו.

- כיצד בונה האדם את עצמו, כיצד נשלמת דמותו הרוחנית?

"עמלים בתורה". עמלות דייקא! העמל כשלעצמו, הוא המשפסף והמשייף, הבונה, המדביק, המחבר, המייפה, המעצב והמשלים.

לעמל כשלעצמו מכוונים הדברים.

אין העמל רק מכשיר רב תנופה להשיג "ידיעות", או הישגים אחרים. העמל כשלעצמו הוא הבונה!

ואם יש את נפשך לדעת, כיצד יתכן שגם כל "הליכותיך" של יום יום, יהיו חזורים ב"חוקותי". שכל מעשיך, הגיגיך, תכניותיך, מגעך, משאך ומתנך, הכל חזור ב"חוקותי", שהכל נעשה בדעת תורה אמיתית, שמעשים של יום יום, מהאלמנטריים ביותר עד המורכבים ביותר, מעשים הנוגעים לפרט והנוגעים לכלל, הכל יהיה חזור דעת תורה, הכל תורה?

רק על ידי העמלות. שכל ישותך, שכל טפה וחלק, מכוון ועמל בתורה.

העמל בונה אדם חדש, ישות חדשה. כאילו עשיתם עצמכם.

At birth, YOU were assigned a body and a neshamah — soul — two polar opposite entities to serve as your trusted partners on your 120-year journey in this world. Despite their disparate and often conflicting

interests, they each play an integral role in your success. We cherish them both, because without either, we couldn't embody the exceptional potential inherent in being human.

Let's look briefly at the soul, the body, and the combination of the two.

Soul

Our neshamah comes from a place that is even higher than that of the angels, as the Tanya, after describing the nefesh habehamis or animal soul, states (Ch. 2):

The second, uniquely Jewish, soul is truly an emanation of G-d above, as it is written: "And He blew into his nostrils a soul of life," and (we say in our prayers) "You blew [that soul] into me." And it is written in the Zohar, "He who blows, blows from within," that is to say, from his inside and his innermost being.

The Baal HaTanya elaborates (Iggeres HaTeshuvah Ch. 4):

Even though Hashem possesses no physical form, Heaven forbid, nonetheless the Torah speaks in the language of regular people...and the analogy here is that — unlike the angels who are described as coming from "the breath of His mouth" — the neshamah of a Jew comes from a deeper "place."

That's where our soul comes from.

Body

Our physical body, animated by the life force that is called the nefesh habehamis (animal soul), is comprised of the four earthly elements: fire, wind, water, and earth. Rav Chaim Vital teaches (Shaarei Kedushah 1:2) that our traits, both positive and negative, are rooted in the four elements. Fire is the source of anger, arrogance, and hatred; wind is the source of idle chatter and forbidden speech; water is the source of desire for pleasure, and earth is the source of laziness and sadness. Each of these elements also has a positive "flip side" that includes humility, silence, and positive speech, disdain for indulgence, and happiness.

31

The Tanya teaches that the nefesh habehamis is therefore a mixture of both good and bad. By refining it we can distill the pure good.

As powerful as our physical nature seems to be, the Chovos HaLevavos (Shaar Avodas Elokim, Introduction) reminds us that the human body is physically tenuous and temperamental. Even in comparison to other living creatures, we humans are relatively weak. We are susceptible to heat, cold, and disease, and we require constant maintenance.

Furthermore, a human being's emotional equilibrium is highly sensitive. Even the slightest emotional misalignment can throw a person out of whack and leave him functioning below par. A more

The Combination

In Tehillim it states: אָחֹר וּקְדָם צִרְתָּנִי, Last and first You formed me (139:5). Human beings are the bookends of creation. Why? Because we consist of both the loftiest and the most mundane elements of creation: a soul that is loftier than the angels and a physical component that is weaker than an animal. Not only are we the bookends, but we are also all the books in between them, because we encompass all of creation, are connected to all of creation, and are therefore able to impact all of creation.

דברים שהם נכונים ביחס לגוף האדם, נכונים פי כמה ביחס למבנה נפשו ואישיותו. הצרכים הרוחניים הבסיסיים קיימים בו היום, בדיוק כפי שהיו קיימים בעבר. גם הבעיות הניצבות בדרך קידומו הרוחני זהות לאלו שבעבר. הקנאה, התאווה והכבוד פועלות על האדם כפי שפעלו מימות עולם, ועל כן חובת ההתמודדות איתן, גם היא נשארה בתוקפה.

אמנם בעבר הרחוק נאלץ האדם ללכת רגלי או לרכב על חמור כשרצה להשיג את תאוותיו, כיום הוא מסוגל לעשות זאת בקלות באמצעות מכונתו. בעבר הוא טיפח את האנוכיות שבו באמצעות רכיבה על סוס אביר, כיום הוא עושה זאת על ידי רכישת אביזרי נוחיות נוצצים. אולם גם כיום חייב אדם לשלוט ביצריו ולא להישלט על ידם, והוא לא יכול לעשות זאת אם לא באמצעות המצוות. כשם שגם היום אדם חייב לדאוג לתזונת גופו, להמשיך לנשום ולהישמר מסכנות כמו לפני אלפי שנים, כך הוא חייב להעניק לנשמתו את הטיפול הנחוץ לה כמו בעבר.

28

לזכות את ישראל

כיון שהמצוות הן המקנות לאדם את מימד האדם שבו, מובנת היטב העובדה שמצוות התורה הינן כה רבות ומקיפות את כל חיי האדם: מן הבוקר עד הערב, ומיום צאתו לאויר העולם ועד לרגע שבו הוא עוצם את עיניו ונפרד ממנו.

מצוות התורה אינן פריעת מס לאלוקים, כפי שיש הסבורים בשטחיות המצוות משפרות וצורפות את האדם, ולשם כך דרושים אימונים רבים וממושכים. רק התירגול והאימון המתמיד הוא העשוי לשמור על קנייני הרוחניים של האדם.

לפיכך קובע התנא (אבות פרק ג, טו): "הכל לפי רוב המעשה". הרמב"ם מפרש, דהיינו, יש להעדיף מעשים רבים, גם אם הם נראים קטנים וחסרי חשיבות, על פני מעשים מועטים גם אם אלו מרשימים ביותר. נתינת צדקה פעמים רבות, גם אם מדובר בסכומים קטנים, עדיפה על פני מתן חדר-פעמי של סכום נכבד. כך יוכל נותן הצדקה לזכות במלוא תועלת המצוה, בקנותו את מידת הוותרנות ובהתעלותו מעל נגיעות אנוכיות של רכושנות. מעשה

חד-פעמי, גם אם יהיה גדול ונכבד ככל שיהיה, אינו מסוגל לעצב את אישיות האדם כפי שעושים זאת עשרות או מאות מעשים קטנים, שהשפעתם המצטברת היא המעצבת את האדם.

זהו פשר האימרה המפורסמת של רבי חנניא בן עקשיא (סוף מסכת מכות): "רצה הקב"ה לזכות את ישראל, לפיכך הירבה להם תורה ומצוות." הקב"ה שרצה לזכות ולזכך את עמו ישראל, הירבה להם תורה ומצוות, מתוך ההכרה שריבוי המעשים הוא הגורם ליוקוק ולזיכוך של האדם. ההשקפה התורנית, רואה בריבוי המצוות לא עול מעיק וכובל, אלא אמצעי בלעדי לשיפור האישיות ולהעלאת רמתו הרוחנית של האדם.

רק באמצעות קיום המצוות מתרומם האדם מישראל ומעפיל לשיא רמתו האנושית. כפי שתימצת זאת הרמב"ם (סוף הלכות תמורה): "ורוב דיני תורה אינן אלא עצות מרחוק, מגדול העצה, לתקן הדעות וליישר כל המעשים."

29

ועשיתם אתם

מה נפלאו דברי חז"ל במדרש (ויקרא רבה לה, ז) על הכתוב (ויקרא כו, א): "ושמרתם ועשיתם אותם":

אמר רבי חנניא בר פפי... אם שמרתם את התורה הריני מעלה עליכם כאילו עשיתם עצמכם, הריא הוא דכתיב: "ועשיתם אתם".

החסר של הו' במילה "אתם" נדרש בפי חז"ל ללמד, כי עשיית וקיום המצוות מובילים לעשיית האדם. על אברהם אבינו מספרת התורה (בראשית יב, ה) שלקח עימו "את הנפש אשר עשו בחרן". הגרים שאברהם הורה להם את דרך האמת, כביכול נעשו ונוצרו בידי אברהם. אולם לא פחות חשובה עשייתו של האדם את עצמו. ההתקדשות באמצעות המצוות משנה את מקיים המצוות, מעלה את רמת האדם שבו ועושה אותו ליהודי טוב יותר, ולזה מכוונות מצוות התורה.

Humans are capable of the greatest feats in Torah, medicine, philosophy, charity, and other worthwhile endeavors. Conversely, an unrefined body fueled by a sick and perverted mind is capable of causing more destruction and harm than even the worst of the so-called "acts of nature." The *Nefesh HaChaim* tells us that our positive actions

§ The Great Battle

On the surface, you would think that the partnership of body and soul would not be a harmonious one. And you would often be right.

The *Tanya* describes this partnership as an ongoing battle between two armies fighting to conquer the same "city" — YOU. Their weapons are our thoughts, feelings, and impulses — all those things that baffle us. How do we identify which side is speaking to us? We feel hungry, so we eat. That's the body. We feel disconnected, so we pick up a *Tehillim*. That's the soul.

- The body entices us to stay in bed; the soul inspires us to get up and make something of ourselves.
- The body yearns for worldly things and wants to wallow in the physical pleasure they bring; the soul is repelled by this world and wants to separate itself from it. Instead, the soul desires the eternal: pursuits that connect it to Hakadosh Baruch Hu — its life force — and earn it a place in the World to Come.
- The body fears rejection and loss (we can literally feel that in our stomach), while the soul knows that there is nothing to fear other than its Creator.
- The soul knows why it is here and what it is meant to achieve, while the body rarely gives the matter any thought.
- The soul is focused on the future while the body enjoys the here and now.
- The soul craves toil while the body craves relaxation.

It is no wonder, therefore, that we often find ourselves bewildered and confused. Who wouldn't be with a constant war waging inside of them? When we become aware of this inner conflict, we experience an awakening. Then we are left with the task of grappling with it and trying to make sense of it all.

§ The Body's Upper Hand

The challenge, the *Chovos HaLevavos* tells us (*Shaar Avodas Elokim*, Ch. 2), is that the body begins with the upper hand due to three advantages:

1. The intellect, an aspect of the soul, makes its appearance later in a person's life. In contrast, our bodily needs are satisfied from the day we are born and we become accustomed to this gratification.
2. The soul is a stranger in a strange land. It resides here without a friend in the world and is at a great disadvantage. The body, on the other hand, is created from the same four elements as all of creation and so it feels right at home. Additionally, the food that we eat and the pleasures that we enjoy all serve to strengthen the body while they weaken the soul (unless they are ingested with a loftier purpose in mind).

It is fair to say that if the soul was a stranger in this world in the days of the *Chovos HaLevavos*, today it must feel like an alien that has landed here from another planet. The world around us cherishes hedonism and to a great degree mocks the pursuit of spirituality. Materialism is all around us and the never-ending pursuit of more, bigger, better, fancier, and convenient is the loud, insistent religion of the masses. It reduces the voice of the soul to the barely audible whispers of the few.

3. We need our bodies in order to exist and the body has continual needs, day and night. In contrast, the soul is called upon only during those times of the day when we are learning, *davening*, and performing *mitzvos*. The more something is used, the stronger it becomes, and the less it is used, the weaker it becomes. You might be wondering; how does the soul stand a chance?

§ Torah — The Great Equalizer

The *Chovos HaLevavos* explains that, in order to bring a person into balance, Hakadosh Baruch Hu gave us the holy Torah, an unstoppable force that emanates from the same lofty place as the soul. When a person embraces the Torah, when he studies and practices it, the competing forces within him are brought into a state of equilibrium.

The Torah teaches us right from wrong and which pleasures are good for us and which are not. The Torah nourishes and strengthens the soul to the point where it can subdue the body and ultimately teach it what it knows: that the greatest pleasure in life is fulfilling our destiny and purpose. The Torah heals the damage inflicted on the soul by the bad choices we make and thereby amplifies the voice of the soul so that it can once again be heard. Without the Torah, the soul is overpowered by the body to the point where it is reduced to a mere ember.

Most of all, the Torah empowers us to discern what is actually transpiring inside of us. It helps us recognize which force — the soul or the body — is speaking to us at any given time. The Torah thereby turns inner confusion and murkiness into a more recognizable black-and-white set of choices. We will discuss this further in Chapter 9.

§ Women

A woman may be left thinking, "Well, I don't study Torah all that much, so how does my inner world achieve equilibrium? What strengthens my *neshamah*?"

The *Maharal* writes (*Derush Al HaTorah*, p. 27) that women's self-rectification through supporting Torah is greater even than that of men from learning Torah. The reason, he explains, is rooted in the different natures of man and woman. Man tends to be more aggressive; he struggles to be calm and tranquil, and is therefore further removed from the World to Come, which is a place of tranquility. To balance this, Man needs to toil in Torah. Woman, on the other hand, is by nature designed for this place of tranquility. She doesn't require this spiritual toil to balance her nature and therefore, being supportive of the study of Torah suffices. When she does so, the *Maharal* says, she can achieve

even more than man can through his learning.

- The tranquility to which the *Maharal* refers is in essence a state of equilibrium. By nature, a woman's body and soul are in less conflict with each other and therefore, she needs to exert less effort to bring her inner world into balance. In contrast, men enter the world with a body and soul that are further apart; there is a fierce battle raging inside. Because men struggle more with inner turmoil, they need the toil of Torah, which subdues physicality, to bring balance.
- It is also important to note that, while a woman is not required to study Torah for its own sake, she is required to learn the laws of the *mitzvos* she is obligated to perform. She is also required to study Torah and *mussar* to refine her character traits and strengthen her *emunah*, *bitachon*, and adherence to *mitzvos*.

To recap: Body and soul are totally unlike each other, and are often completely different things in life, and are often at war with each other. Because the body starts out with enormous advantages, the soul would be crushed without the strength provided by the Torah.

44

וזל עבודתו בחייו היא, להוציא כחותיו אל הפועל, ולא רק כחות עצמו. גם התורה ניתנה לנו שנוציא את הגנוז בה אל הפועל, לפסוק הלכות, לעמוד על סודות, ולקיימה בפועל. ועוד זאת, כי הרבה עולמות ישנם למעלה מעולמנו. בכל עולמות אלה גנוזים כחות וסגולות עד אין שעור, וכולם עומדים מעל לעולם העשייה ומחכים לאדם, שעלידי מעשיו יוציא כל הגנוזות אל הפועל ו

לאדם ניתנה נשמה עליונה, מי יודע כמה קדושה וכמה מעלות טמונות בה - והכל בכה. עבודתנו היא, להוציא כחות אלה כולם אל הפועל, לגלות כל המעלות ולקנות אותן, עד שהדרך שיבור לו האדם הוא - "לב טוב" (אבות ב, יא). מי שקנה מידות טובות עד שנהיה בעל לב טוב, בודאי זכה כבר לכל השלימות. אך עדיין הלב הטוב צריך להגיע לכלל מעטוה, ושוב אנו נזקקין לרמב"ן, שכתב בפרשת העקידה עה"פ, והאלקים ניסה את אברהם" כדברים האלה:

45

בזה הלכה: "גדולה הכנסת אורחים מהקבלת פני שכניה" (שבת כזו, ע"א), ובאמת הקב"ה המתין לו, שכתוב אחרי פרידת המלאכים "ואברהם עודנו עומד לפני ה'", וזה תיקון סופרים שהיה צריך לכתוב "וה' עודנו עומד על אברהם" (שם, שני). הרי קבלת פני שכניה היא תכלית תקות אדם ופסק אע"ה הלכה כי הכנסת אורחים שהוא מעשה קטן ויבש, גדולה ממנה, ומסתמא זהו גם כבודו ית' שיפנה מהתגלות אל המעשה. וזהו היסוד: מעשה פשוט של הכנסת אורחים הוא הוצאה אל הפועל הטוב לעומת גילוי שכניה, ומעשה עדיף!

כמה שאדם מוציא הדברים מהכח אל הפועל הוא נהיה יוצר חדשות. הוא

נהיה יוצר תורה ועושה את עצמו. וכך אמרו חז"ל עה"פ "אם בחקותי תלכו ואת מצותי תשמרו ועשיתם אותם - א"ר חמא ב"ר חנינא אם שמרתם את התורה הריני מעלה עליכם כאילו אתם עשיתם עצמכם ועשיתם אותם. א"ר חנינא בר פפי אמר להם אם שמרתם את התורה הריני מעלה עליכם כאילו עשיתם עצמכם ועשיתם אותם" (ויקרא פ"ה, ו). השומר תורה למעשה נחשב לו כאילו יצר את המצוות עצמן, כי כך הוא: קיום המצוות בפועל בשלימות דורשת עמידה בנסיגות רבים וכוונה רבה ודקדוק על כל פרט, עד שקיום המצוה היא יצירה שלימה של האדם, ולעומתה המצוה הכתובה בשלחן ערוך היא עדיין "בכח". ועוד זאת כי האדם המקיים המצוות נחשב לו כאילו עשה את עצמו מחוש, ואכן המקיים מצוות בשלימות נהפך לאיש אחר. בלי מצוות הוא "אדם בכח"; המעלות הגנוזות בנשמתו אינן יוצאות אל הפועל, כי רק המצוות הן הן סוד הוצאה אל הפועל הגמור. הוי אומר, כי המפתח לכל העבודה ולכל שלימות הוא המעשה, (עיי' בזה דעת חכמה ומוסר ח"ג, עמ' קנ"ו, רט וכו', רמד וכו').

46

יש מבחן בדוק ומנוסה, האם העמל הביא אמנם את האדם לתכליתו - המבחן הוא העריבות. אם הוא מתייגע בתורה ומגיע לבהירות נפלאה - ואז מרגיש הוא עריבות עצומה - זהו סימן מובהק שאמנם תורה הטיביעה רושמה על הנפש, כפי שכתב בהקדמה ל"אגלי טל" - "מה ששמעתי קצת בני אדם טועני מדרך השכל בענין לימוד תורה" ואמרו כי הלומד ומחדש חידושים ושמה ומתענג בלימודו אין זה לימוד התורה כ"כ לשמה, כמו אם היה לומד בפשיטות, שאין לו מהלימוד שום תענוג והוא רק לשם מצוה, אבל הלומד ומתענג בלימודו - הרי מתערב בלימודו גם הנאת עצמו. ובאמת הרי זה טעות מפורסם, ואדרבה, כי זה הוא עיקר מצות לימוד התורה, להיות שש - ושמה ומתענג בלימודו, ואז דברי תורה נבלעים בדמו, ומאחר שנהנה מדברי תורה הוא נעשה בדוק בה".

דברי ה"אגלי טל" שע"י הרגשת העריבות נבלעים דברי תורה בדמו אין זו מליצה אלא מציאות ממש. ה"חפץ חיים" ז"ל, בהקדמתו ל"לקוטי הלכות" על זבחים, מבאר הפסוק הנאמר על דברי תורה (מלאים ט) "הנחמדים מזהב ומפז רב ומתוקים מדבש ונופת צופים" - "וביאורו, כי פה בעניני העולם יש שני דברים טובים: אחד מצד השינוי ואחד מצד מתיקותה, דהיינו - זהב ופז רב, שוויה רב מאד, אבל אינו מתוק כלל, ודבש הוא דבר מתוק אבל שוויו אינו כל כך. ותורתנו הקדושה יש בה שתי מעלות, דהיינו, ששוויה רב מאד, יותר מזהב ופז, ומתיקותה הוא ג"כ יותר מדבש ונופת צופים".

אמר לו הקוצק בזה"ל, הנשמה בין כך יודע שעולם הזה הוא הכל הכלים ולכן היא לא צריכה לספר. והגוף - לא יעזור לו הספר כי הוא ימשיך לרדוף אחרי תאוות עולם הזה, הדבר היחיד שיכול לעזור לך הוא רק "עמל התורה". כי רק התורה יש בכוחה להפך הגוף מלהיות דבר גשמי לדבר רוחני, עכ"ה.

ה' [כתוב (לעיל ט-ב)] "קדושים תהיו", הענין הוא להתאים כל מעשיו עם הנפש, עד שנעשה הגוף קדוש בקדושת הנפש. ד"קדושים תהיו" קאי על הגוף. שהתורה גלתה לנו כי הגוף לא יתקן בשום אופן מחכמה, יהיה מה שיהיה, כי אם דוקא ורק מהמעשה [פרושים תהיו ועשיית המצוות], וזהו תיקונו. ולפי מה שביארנו הרי שרק התורה יש בכוחה להפך את הגוף מהיותו גשמי לרוחני, ורק על ידי לימוד התורה אפשר להגיע למעלת הפרישות המביאה למעלת ה"קדושה".

ו' [כתוב "צמאה לך נפשי כמה לך בשרי" (תהילים ט-ב), ולכאורה צ"ב, בשלמא ה"צמאה לך נפשי" הוא מציאותי, כי לגבי נשמה שייך "צמאון" לקב"ה, אבל מה הביאור כמה שכ' שגם לגוף יש השתוקקות לה', הלא גוף הוא, ולגוף יש השתוקקות לדברים גשמיים? אלא בע"כ שהגוף אכן השתנה על ידי עסק התורה, עד שגם הגוף משתוקק לרוחניות¹²⁸.

תמו 41 6804 9 קומת אדם הארת דרך

"אדם" כולל את שני הקוטבים גם יחד: ההשגה העצומה המגיעה עד המרכבה העליונה וההכנעה והשפלות של הגוף הנוצר מאדמה. שניהם כלולים במלה "אדם", כפי שכתב השל"ה הקדוש (מלך ב' "מולות אדם", דף ג', ד"ה לח"ט) "ויקרא את שמו אדם - זהו פירוש על תולדות אדם וסופו: אם דבוק הוא למעלה ומתדמה לו יתברך לילך בדרכיו, נקרא שמו בעצם אדם, מלשון אַדְמָה לעליון, ועל כסא דמות אדם (כל תכלית חייו של האדם היא - "הוי דומה לו", ו"אדם מלשון דמיון, שעליו להיות דומה לעליונים). ואם הוא מפריד עצמו מן הדבקות או נקרא אדם על שם האדמה אשר לוקח משם ועפר הוא ולעפר ישוב. אמנם, שם אדם המורה על אַדְמָה לעליון זהו עיקר התכלית, כי הרע (צד האדמה שבו) לא נברא רק בעבור הטוב". גדולתו העצומה, אסור שתשכיח ממנו מציאותו הגופנית, שהוא עפר מן האדמה - לכן הוא משפיל עצמו וחותר בכל כוחותיו להיות דומה לו ית'.

42

אדם שיגע בתורה, אותה תורה שנתייגע עליה מוכרחה לעשות רושם על נפשו. היא צורכת בנפשו כויה רוחנית, המרוחקה ממנו קלות הדעת. ממילא - ההליכה משתנית. הדיבור משתנה - הרי הדיבור הוא הכפועל של הנשמה, כפי שהתרגום מתרגם הפסוק (מלאים ט) "יהי האדם לנפש חי" - והות באדם לרות ממלא", וכפי שה"חובות הלכות" מחבטא (שע"י המה"ר) "הלשון קולמוס הלב ושליח המצפון". כיון שתורה הטיביעה רושמה על הנשמה - משתנה הדיבור, כפי שהתנא אומר באבות (ט, ט) "חכם אינו מדבר לפני מי שגדול ממנו", ומדייק בספר "דרכי אהרן" על קדושין (קונטרס "עמלה על מוסר") שהתנא אינו אומר שחכם לא ידבר לפני מי שגדול ממנו, אלא שזו מציאותו שאינו מדבר. אחד מסימניו של חכם הוא שאינו מדבר לפני מי שגדול ממנו. אדם שמתייגע בתורה אינו יכול לדבר דיבור רחובי. מי שקבל כויה ר"ל ומתייטר ביסורים - ידבר בכוכב ראש, מפני שקלות דעתו ניטלה ממנו, כך המתייגע בתורה היא מציאות של אש ועושה בגופו רושם.

43

מס מערכת האדם 18 יו (2) 9 אהר

בשאר ימי בראשית הוציא הקב"ה בכל יום דבר אחד מן הכח ההיולי אל הפועל. הרי כל ענין מעשה בראשית, אחר בריאת היש מאין, היה בגדר "הוצאה מהכח אל הפועל". על דרך זה מבאר הרמב"ן עה"פ "אשר ברא אלקים לעשות" כי בשבעת ימי בראשית גלומים כבר כל השית אלפי' שנין של העולם. ובכל אלף מהן יוצא שוב אל הפועל מה שהיה בכח בימי בראשית: באלף ראשון יצא אל הפועל מה שהיה גלום ביום ראשון וכו', עד שיום הששי, יום בריאת האדם, יוצא אל הפועל באלף הששי שבו יתגלה המשיח. האדם הגדול.

נמצא לפי זה, כי כל הבריאה מהתחלה עד סוף, היא מולך אחד של יציאת כחות אל הפועל. הן ימי בראשית עצמם והן כל שית אלפי' שנין שהעולם קיים. והנה אם כל הבריאה הועמדה על יסוד זה, נבין כי גם האדם נברא במעלות בכה.